

Karel Schwarzenberg: *Zlobím se!*

Poprvé jsem se s ním potkala někdy na začátku devadesátých let. Byl tehdy kancléřem prezidenta a byl velmi soustředěný, informovaný, přesný, vtipný a šarmantní. Takřka o dvacet let později jako by se nic nezměnilo. Přišla jsem přesně v půl, ale on už seděl na svém oblíbeném místě v kavárně, dopijel první šálek a byl zase připravený, soustředěný, vtipný, šarmantní... A také našťvaný. Poměrně dost.

Nedávno mi paní hraběnka Nostitzová vyprávěla, jak jste jí špendlil na klopu státní vyznamenání a šeptal do ucha, že by z ní měl tatínek radost.

No ano, ano! Měl by velkou radost z toho, co Mathilda dělá pro nevidomé. Její otec byl skvělý muž. Žili v emigraci u našich společných příbuzných a vždycky, když jsem tam přijel, starý pan Nostitz jásal, že si může zase pokecat. Česky! Domov mu velmi scházelo.

A pak mi kdysi paní hraběnka Sternbergová vyprávěla, jak jste ji vezl po letech poprvé do rodné země a rovnou k Havlovým.

To jsem nedělal politiku, nýbrž lidská práva. Dianu jsem vzal na Hrádeček.

Znamená to, že příslušníci českých šlechtických rodů drží stále při sobě?

V naší generaci to ještě asi platí. Mladší to mají složitější. S Dianou Sternbergovou se znám od pravěku. Bylo mně pět a jí šest, měla krásné blondaté vlasy. Naši rodiče byli přátelé, ještě více se sblížili za okupace.

Vaši otcové se přihlásili k české národnosti. Co na to maminky-cizinky?

Moje maminka byla Rakušanka, její otec se ale narodil v Praze a mluvil česky. Povoláním byl c. a k. velvyslanec, tedy černožlutý jako vos, takže po roce 1918

přesídlil do Vídně. Šťastný tam ale nebyl. Pamatuju si, že když byl nervózní, pobrukoval si Šla Nanyňka do zelí nebo Na tom pražském mostě. A při každé cestě do Čech na hranicích začal s průvodčím mluvit česky, byl samý vtip... Tak si myslím, že dědeček byl doma v Čechách.

Jak to měla maminka?

Jako maminka Diany Sternbergové. Ztotožnila se s domovem svého muže.

Vaši rodiče velmi riskovali, když se v roce 1938 přihlásili k Čechům.

Co se týká otce, neměl co řešit. Za maminkou posléze přišli gestapáci a říkají: Váš manžel je beznadějný případ, ale vy jste Rakušanka, vlastně Němka, a tak jistě přijmete říšské občanství. Namítla, že složila svatební slib, ten zavazuje. Ale nezavazuje, smáli se. Až vyhraje tuhle válku, všichni nepřizpůsobiví budou vystěhováni na východ. Tohle matkou otřásl, a tak se vydala na poradu za svým otcem. Ten černožlutý Rakušan ji nenechal ani domluvit: Co to vyvádíš? Musíš stát za svým mužem! A tak maminka odmítla říšské občanství.

Zaregistroval jste někdy její strach?

Za války zásadně mluvila česky, s roztomilým přízvukem. My děti jsme se tomu usmívaly, ale lidi v Čimelicích to brali. Věděli, že pomáhá a nebojí se ani čerta.

Některé zásady a pravidla *přežijí věky*... Pevně doufám!

Komunismus se nevrátí. *Bývalé blbosti* se málokdy

Ani gestapa?

Když jednou gestapáci vtrhli bez ohlášení na Orlický, řvala tak – tentokrát německy – že se klepala okna. A oni prchli bez pozdravu. Také si ale pamatuji na její ustaraný hlas, když jsme v roce 1942 odjížděli z Orlického do Čimelic. Heydrich uvalil nucenou správu na rodiny, které deklarovaly věrnost prezidentu Benešovi. Nebylo jasné, co s námi bude.

Je to pravda, že pověstné prohlášení českých šlechticů sepsal váš tatínek?

Sepsal ho tatínek, přednesl ho František Kinský z Kostelce nad Orlicí, protože byl stařešina.

Vaši předkové tedy jasně dali najevo, kde jsou doma. A co vy?

V roce 1989 jsem se rozhodl, že se vrátím. Čtyřicet let jsem čekal. Podařilo se to! Nejsilnější zážitek. Nejhezčí!

Ani vaše současné rozčarování nad politickými událostmi, které neskrýváte, na tomhle pocitu nic nezmění?

Doma jsem šťastný. A spousta věcí mě štve. To je pravý důvod, proč se teď vracím do politiky. Z čisté naštvanosti.

Co vás štve?

Nikdo necítí odpovědnost za stát.

Není to typický český postoj?

Vády na naší morálce si vybrala už druhá republika, ale těch posledních padesát let se vrylo do charakteru lidí nejvýrazněji. To, co provádějí vůdci sociální demokracie, to je totální pokles. Když odrovnali vládu, mysleli jen na sebe. Nikdo v Evropě nepochopil, že jsme se mohli vykašlat na předsednictví EU. Jsme pro ně šašci. Už v minulosti zlí jazykové tvrdili, že Češi nemají smysl pro státotvornost. Teď děláme vše pro to, aby se onen předsudek naplnil.

A naplní se?

Kdybch si to myslel, musel bych si hodit mašli. Jdu do politiky, abych do-

Karel Schwarzenberg (*1937)

- Na rodinné panství se tento český šlechtic mohl vrátit až po 40 letech emigrace. Dva roky vykonával funkci kancléře prezidenta Havla, v roce 2004 byl zvolen senátorem, v letech 2007–2009 vedl ministerstvo zahraničí.
- V červnu 2009 založil stranu TOP 09.

kázal, že jsou Češi jiní. Znáám dost lidí – a z různých politických stran – kteří si uvědomují odpovědnost. Na ty sázím.

Promiňte, ale zní mi to všechno trochu archaicky, natož pak dvacetiletým. Nad pojmy, jako je státotvornost, rovnou mávnou rukou. Za domov mají Evropu, svět...

A já si myslím, že nedělají dobře. Odejít do světa není zločin, ale i tady je přece stále hodně práce, která se musí udělat. Výchozí bod není od ní utéct. Byl bych vděčný, kdyby to lidi chápali.

Řada z nich si dovede spočítat, kde se budou mít lépe. Jsou to jenom lidi.

Ne, ne, ne! To nemá s blahobytem co dělat! Je spousta zemí, které jsou srovnatelné velikostí, zdaleka nedosáhly naší ekonomické úrovně, ale lidé tam pociťovali vždy odpovědnost ke státu. V minulosti i dnes. Blahobyť kazí charakter. První američtí podnikatelé a politici hrabali, hrabali, až na to zašli. Až druhé, třetí generace se dokázaly od tohoto nutkání oprostit. A pak začala Amerika prosperovat. Všichni Američané.

Jenže z Čech neodcházejí jen ti, co chtějí rychle zbohatnout. Odjíždějí třeba vědci. Chtějí pracovat v adekvátních podmínkách a...

... to mě také štve! Když si uvědomíme, jak byla česká věda svého času na výši! Chci najít cesty, jak pro vědu získat peníze. Osobně si myslím, že tady ty peníze jsou, jen se utápějí v složitých byrokratických systémech. Buď tohle dáme do pořádku, pak máme šanci být prosperující zemí. Anebo se nám to nepodaří a budeme jen prodlouženou dílnou Němců, Japonců a dalších. Anebo ani to ne.

Obligátní novinářská otázka: Co uděláte jako první, až se...

... ze zásady nerad mluvím o kožichu medvěda, který ještě pobíhá po lese.

Tak jinak. Mluvíme o budoucnosti, ale dosud jsme se nevyřádali s blízkou minulostí. Byl jste kdysi kancléřem Václava Havla...

... a otázky, jak naložit s komunistickou stranou, nebyly v mé kompetenci.

Já vím. Neptám se vás jako bývalého kancléře, ale jako člověka, který o tom jistě přemýšlel.

Sám jsem nebyl naštěstí nikdy ani v pokušení, ani v ohrožení, takže nemožu chápat lidi, kteří té organizaci sloužili. Vážím si ale každého, kdo přizná,

vracejí. My si zcela určitě najdeme nové.

že se zmýlil. A když přizná, že tak činil z vlastní blbosti, je u mne frajer.

Kolik takových frajerů znáte?

Moc ne. Ale znám hodně těch, co nic nepřiznají a dělají jakoby nic.

A dělají také politiku. Co kdyby ta komunistická organizace vyhrála zase volby?

To ne, tomu nevěřím. Bývalé blbosti se málokdy vrací. My si najdeme nové.

Co by řekl váš tatínek na to, že zakládáte politickou stranu?

Právem by mne považoval za poněkud pomateného.

Neocenil by, že jste státovný jako vaši předci?

Máme jistou dědičnou zátěž ke státotvornosti, to přiznávám. Karel I. Maršálek vyhrál pro Rakousko bitvu u Lip-

kou stranu státoprávní v jižních Čechách. Jen můj dědeček a tatínek toho moc nestihli. První padl ve válce, druhý musel prchnout ze země. Ale když se podíváte do jeho spisů, uvědomíte si, jak moc se českou politikou zabýval.

Váš tatínek byl profesionální historik?

Tatínek studoval u profesora Pekaře, nedostudoval, musel se ujmout majetku. Absolvoval až ve zralém věku ve Vídni.

Co by vám dnes poradil?

To je asi nepublikovatelné. Byl vlastně, Čechy viděl jako krásnou pannu. Kdyby dnes viděl, jak šlape E55, zhroutil by se.

Nenašel by na nás nic sympatického?

Smysl pro humor. I v té nejzoufalejší situaci. Nejlepší karikatury jsou z léta 1968. Vzpomínáte? Ne, to vy nemůžete pamatovat. Já zase nemůžu pamatovat rok 1938. To mi vyprávěl právě tatínek,

Masarykovým obeliskem a čte na něm: „To čumíš!“ No uznejte, to by Francouz nebo Němec nevymyslel.

Není co dodat. Snad se jen zeptat, jestli váš tatínek mobilizoval.

Samozřejmě, že mobilizoval. A to, že jsme se nebránili, považoval za chybu, která se projeví v budoucnosti. Dokládal to přitom příběhy z minulosti.

Vyprávěl vám tedy o předcích.

Jejich osudy mne stále oslovují. Tak nějak postupně. V každé etapě života je mi bližší někdo jiný.

Kdo je vám blízký dnes?

Stále se vracím k Bedřichovi, řečenému Poslední lancknecht. To byl velký dobrodruh, který se vzdal majetku na Orlicku ve prospěch svého mladšího bratra, žil jako válečník a spisovatel, byl velmi bystrým pozorovatelem politických jevů.

Nerad mluvím o kožichu medvěda, který ještě běhá po lese!

ska, jeho syn už dělal cíleně do české politiky. Pozval své vrstevníky z českých stavů a také jednoho mladého historika, nějakého Františka Palackého, který jim přednášel o historii této země. Z těchto setkání pak vyšlo reformní křídlo ve sněmu. Jeho syn Karel III. byl pak vůdčí osobností státoprávní strany. A jeho syn Bedřich byl prvním poslancem za Čes-

jak mu 15. března ráno kdosi volal, ať přijde na Pražský hrad. Když vešel na třetí nádvoří, strnul. Jak víte, stojí tam obelisk, který byl vztyčen k osmdesátému narozeninám T. G. Masaryka. Když pak pan prezident odstoupil, pravil: „Ještě se na vás budu chvíli dívat.“ Ta věta se hojně citovala, každý ji znal. A pak to smutné ráno, 15. března 1938, můj otec stane před

Byl vždycky v opozici, také proti svému bratranci – císařskému ministerskému předsedovi. Čas od času se k Bedřichovým spisům vracím, je to poučné čtení.

V jakém smyslu?

Vyplývá z něho, že některé jevy jsou platné dodnes, některé zásady a pravidla přežijí věky... Pevně doufám. ■

1988 s Jiřím Dienstbierem

1991 s princeznou Dianou

2000 s Václavem Havlem